

**MACHIAVELLI' Cİ GAZETECİLİK
YAŞLI KURTLA ETİK ÜZERİNE
KISA GÖRÜŞME***

John C. MERILL

**Çev. : Arş. Gör. F. Mutlu BİNARK
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
İletişim Fakültesi**

Sinikler ve gerçekçiler Niccola Machiavelli'yi (1469-1527) "Modern Amerikan gazeteciliğinin öncüsü" olarak gösterirler. Machiavelli Amerikan basın temsilcileri tarafından büyük bir ustalıklarla kullanılan iktidar ve başarı yöntemleri üzerine, özellikle Prens (1513) ve Söylemler (1519) adlı yapıtlarında çok şeyler söylemektedir. Akademisyenler her ne kadar Machiavelli'nin tarihte en çok sövülen kişilerden biri de olsa, en çok izleyenleri olan bir kişi de olduğuna dikkat çekerler.

Gerçekte, Machiavelli iktidar politikaları üzerine yazmıştır, ama söyledikleri kolayca günümüz gazeteciliğine uyarlanabilmektedir. Siyasal kurnazlığı ile tanınan Floransa'lı hemşerisi Cesare Borgia, Prens için iyi bir örnek oluşturur.

Machiavelli hiç gazetede çalışmadıysa bile, zamanının iyi mühabirlerindendi. Meraklı bir gözlemci idi ve 1500-1510 yılları arasında Avrupa'yı, özellikle Fransa ve Almanya'da, siyasal koşulları ve oluşumları gözlemleyerek dolaşmıştı. Bugüne kadar geçerlilikleri süren gözlemleri, onun siyasal kurumları ve siyasaları dikkatli bir şekilde gözlemlediğini göstermektedir. Modern çağın başlangıcında açıkça belirlediği gibi, Machiavelli hükümeti ve eylemlerini gözlemleyen ilk kişilerdendi.

* John C. Merill, Machiavellian Journalism: With a Brief Interview on Ethics with Old Nick" **Journal of Mass Media Ethics** V:7, N:2, 1992, ss.85-96.

Machiavelli, bir çok modern gazeteci gibi, siyasi felsefeci ve tarihçi idi. Tüm bu sıfatlarına amatör bir ahlakçı olduğu da eklenebilir. Machiavelli, ahlaki olağan ahlak kurallarından ayıran ve ahlakın sadece bu kurallar tarafından kuşatılmadığını iddia eden ilk gazeteci düşünürdür. Ayrıca, gazetecinin siyasal yaşantısında, iktidarın-gücün- belirleyici bir etken olduğuna ilk olarak dikkat çekenlerdendir.

Machiavelli, başarıya, iktidara ve yararcılığa inanıyordu. Fikirleri aydınlanmanın Locke ve Voltaire gibi düşünürlerini etkilemişti. Bu düşünürler ise Amerikan gazeteciliğinde önemli bir yere sahip olan Jefferson ve diğer Amerikan liderlerinin düşün dünyası üzerinde etkili olmuşlardır. Bunlara ila- veten Machiavelli, Rousseau, Hegel, Marx ve Hitler gibi merkezi hükümet yanlıları ile yetkeler üzerinde de etkili olmuştur. Liberallerin ve merkezi hükümet yandaşlarının ortak paydası olan iktidarın önemini Machiavelli ısrarla vurgulamıştır.

Yaşlı Kurt, kendi döneminde, günümüzün sıradan bir Amerikan yayıncısıyla ortak sahipti. Machiavelli amaç yönelimliydi, hükümete nasihat verilmesini ve onun kontrolunu savunuyordu. Kendini beğenmişti, gündem koyucu ve yararcı idi. Hemen hemen her alanda uzmanlığının farkındaydı, hesap vermekten uzak bir konumdaydı ve hazır cevaptı. Bir amaca sahip ol- mayı ve hangi yolla olursa olsun o amacın peşini canla başla kovalamaya ina- nıyordu. Gerçekte, hiç kuşkusuz dünyanın ilk Machiavelli'cisi O idi ya da en azından amatörce başarı gösterendi.

Ahlak teorisi terimleriyle, Machiavelli deontolog ve teleolog idi. Bu- nun anlamı, hem görev hem de sonucu bir potada birleştiren Kantçı güzel ve doğru davranış kuralına kulak asmamasıydı: "Bireysel başarıyı en yüksek noktaya çıkaracak şeyleri yap." Günümüz gazetecilerini böyle bir kural ile göreve bağlamak için, Machiavelli, onları çıkarlarına en uygun düşen sonucu ortaya çıkartmalarında yüreklendirmiştir. Kesinlikle, bu yüreklendirme öz- gecici bir gazeteci için değildi ve zaten hiç kimse Yaşlı Kurt'un bir özgeci oldu- ğunu öne sürme niyetinde değil.

Eğer Machiavelli bugünün gazetecileriyle konuşuyor olsaydı, onlara şu tek ama zorunlu ahlaki ilkeyi öğütüyor olacaktı; başarılı olmak. "Her tür- lü araç ve yolla amacına ulaş." "Haber öyküsünü bul. Eğer bulduğun öykü amaçlarına ulaşmayı engelliyorsa unut gitsin." Özetle, Yaşlı Kurt için, gaze- tecilik yöntemleri ahlaki yada ahlaki olmayan olarak değil, aksine etkili ya da etkisiz olarak görüldü.

Şimdi, onu tüm bu özelliklerinden ve fikirlerinden dolayı yanlış anlamayalım. Machiavelli, toplumsal ahlak kurallarına tamamiyle karşı değildi. O, toplumsal kurallar kişinin amacına zarar vermediği sürece ahlaklı olmasını öğütüyordu. Fakat ahlakın başarıya engel olmasına izin verilmemeliydi.

Yaşlı Kurt, modern bir şehirde genç bir muhabire bir öyküyü gerçeğe mümkün olduğunca uygun bir şekilde duyurmasını öğütüyor olabilir. Fakat, bazı durumlarda, örneğin tamamen açıklayıcı bir haberin yayıncıyı ya da gazetenin yayın nedeniyle konumunu tehlikeye atacağı bir durumda, Yaşlı Kurt, muhabire öyküde her hangi bir şekilde değişiklik yapmasını öğütleyebilir. Böylece, Machiavelli için, ahlak yayıncı veya gazete için istenmeyen sonuçlar bulunmadığı sürece iyi ve geçerlidir.

Machiavelli enformasyonun kontroluna inanıyordu. Prens, halkın rejime güven ve saygısını yitirmesine neden olacak her hangi bir iletişimde bulunmamalıydı. Eğer halk ahlaklı ise, inançlarını, değerlerini ve eylemlerini Prene göre uyarlayacaktı (Plato, Rousseau, Hegel ve Marx'dan farklı). Eğer Prens ahlaklı ise, yetkesi ile iktidarının acıma hissi ya da özgecilik nedeniyle karşılaştığı yönetme güçlüğü tarafından aşındırıldığını görecektir. Tıpkı prens gibi gazeteci de metin, güçlü ve iradeli olmalıdır. Tüm bunlardan sonra, modern bir prens sayılabilecek basın, (a) kendisi öncü rolünü oynayarak insanlara yön göstermeye, (b) standartları koymaya, (c) dünyanın geçerli bir görüntüsünü çizmeye, (d) tüm toplumsal kurumları dürüstlük ilkesi çerçevesinde işler kılmaya ve (e) hükümetin dördüncü bir gücü ya da başka bir deyişle merkeziyetçi toplumlarda "hükümetin en önemli aracı" olmaya tahsis edilmiştir. Prene yakışır bir basın asla savunmada olmamalı, amacına uygun durumlar hariç hatasını asla kabul etmemeli, özür dilememeli, ya da zayıf ve kararsız görünmemelidir. Kısaca söylenecek olursa, Machiavelli'ci basın kendini beğenmiştir. Küstahlığını gücünden alır. Bu güç ise yasalardan ve yahut basına gereksinim duyan ve bu nedenle iktidarı onunla paylaşan otoriter liderler ve partililerden kaynaklanır. Gazeteci kurumun gücünü içine çeker, böylece basının gücü gazetecinin gücü haline gelir. Kurumsal küstahlık gazetecinin kendini beğenmişliğine dönüşür. Sonuç olarak kurumun teknisyenleri ve memurları iktidar ve küstahlığa doğal olarak sahip olurlar, Machiavelli'ci gazeteciler haline gelirler.

ABD.'de Machiavelli'ci gazeteciliğin bazı ortak açıklamaları neler olabilir sorusu şu şekilde yanıtlanabilir:

1. Muhabir bir devlet akıl hastahanesinin utanç verici durumunu açık-

lamak için bir akıl hastası gibi rol yapmalıdır.

2. Yayıncı, seçilmek isteyen siyasi adaya gazetesinde oldukça geniş bir şekilde yer vermelidir.

3. Muhabir haber kaynağı ile görüşmesini gizlice kaydetmelidir.

4. Muhabir öyküsü için enformasyon uydurmalı ya da varolmayan fakat inanılır bir kaynağa atıf yapmalıdır.

5. Muhabir, ikinci el kaynak yetersiz görülmediği sürece, kendi bakış açısıyla uyuşmayan kaynaktan ziyade kendi görüşlerini paylaşan kaynaklardan yararlanmaya özen göstermelidir.

6. Yayıncı, öyküde tecavüz kurbanının adına yer verdiğiinden emin olmalı ve bu davranışını "doğruya ve kamunun bilme hakkına" inandığını söyleyerek ussallaştırmalıdır.

7. Muhabir haber kaynağının gerçekte öyle olmadığı halde diğer bir kaynaktan aldığı özel bir enformasyona sahip olduğunu söyleyebilir, ayrıca ikinci haber kaynağını hiç çekinmeden birinci kaynağın muhabire söyledikleri hakkında karşılık vermeye çağırabilir.

Örnekler tüm kitle iletişim araçlarında bulunabilir. Machiavelli'ci gazeteci için her hangi bir eylem, amacına ulaşacaksa, ve sonuç arzu ediliyorsa, değerlendirilir. Machiavelli'nin düşünme biçimi oldukça yararcıdır. Aynı zamanda bu tavır gazeteciliğin rekabetçi Amerikan ruhuna da uygundur. Ek olarak, First Amendment'(İlk Değişiklik)in basın özgürlüğü fıkrası ile de uyumludur. Herşeye karşın basının sorumluluğu görelidir bir kavramdır. Kim bir gazeteciye eyleminin sorumsuz olduğunu söyleyebilir ? Yaşlı Kurt kişisel çıkarın sorumluluğu belirleyen olduğunu belirtir. Öyleyse neden gazeteci (Machiavelli'nin yorumunda göz önüne alınırsa)* sorumsuz olmalı ve kendi çıkarına aykırı düşen eylemi yapmalı ? Böylesine bir karar gülünecek bir gazeteciliktir.

Machiavellicilik bugünün gazeteciliği için oldukça ilgi çekicidir. Bi-reyciliğin ruhuna uygundur, iktidar için arzuya ve başarı için isteğe sahiptir. Gazetecilere arzu edilen "ego-gezinti" için parasal kaynağı dahi temin eder. Machiavelli'ci gazetecilik "zayıflar" için deşildir. Daha ziyade, olayları değerlendirme gücünün, kendini adamanın, kişisel çıkarın, gururun, toplumsal

üstünlüğün, liderliğin ve kişisel cesaretin gazeteciliğidir.

Yaşlı Kurtun Amerikan tarzı gazetecilik uygulaması hakkında görüşleri kısaca bu şekilde özetlenebilir. Daha önce de belirtildiği gibi, Machiavelli Amerikan gazeteciliğinin babasıdır. Uygulamalı, başarı yönelimli, rekabetçi, eyleme geçmeden sonuçları önceden düşünen, başarının herşeyi hak ettiği ulusal geleneği O oluşturmuştur. Sonuç olarak, Amerikan gazeteciliği yasal olarak diğer kurumların üzerinde olan ve seçilmiş resmi görevlilerin yüreklerinde korkuya neden olan bir prestir.

Her zaman bu prens anlaşılmaz ya da sevilmez, ama gene de halkın yol göstericisi, vicdanı ve ulusun resmi sözcüsüdür. Üstelik, Kraliyet kararnamesinin en baştaki hükmü ile de korunur. Tüm bunlardan başka ne söylemeli ? Machiavelli'ci gazetecilik gerçek gazeteciliktir. Prens ve onun gazeteciliği, toplumsal sorumluluğun geleceğine doğru, onu yolun her adımında tanımlayarak ilerler.

1520 Ağustos'unda Machiavelli ile onun gazetecilik hakkındaki fikirlerine ilişkin bir dizi görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler, onun gazetecilik olarak adlandırılabilcek anlayışı ortaya çıkartmıştır. Bu çevriyazı, görüşme dizisinin son bölümüdür ve daha çok gazetecilik ahlakı ile ilgilidir. (Görüşmelerin tümü geçici olarak "Prese Yakışır Basın: Amerikan Gazeteciliği Üzerine Machiavelli" adlı kitapta toplanmıştır.)

Aynı zamanda Gian Merillo olarak da tanınan görüşmeci John Merill, elinde bir tomar kağıt ve tüy kalem ile Machiavelli'nin Floransa'nın dış mahallelerinden birinde yer alan evine gelir.

John Merill: Günaydın Nick!

Nicola Machiavelli: Günaydın. Bugün hava gerçekten çok güzel. Bulutlu ve yağmurlu günler bitmiş gibi görünüyor.

John Merill: Ahlak üzerine olan son bölüm için fevkaledede önemli bir gün. Biliyorum, bu sizin hoşlandığınız bir konu değil, ama görüşmelerimizin sonu için en uygun konu. Eminim ki ahlaklı değilsiniz, yine de eğer ahlaklı olduğunuzu öne sürseniz, hangi ahlak teorisini onayladınız?

Nicola Machiavelli: Ne kadar garip bir soru! Ben çıkarıcılığa ve yarcılığa inanırım. Amerika'da insanların "ahlak" diye adlandırdıkları kav-

ram üzerinde çok az düşüncem var. Bununla beraber, büyük ahlakçılar ve onların görüşleri hakkında bilgim var. Sanıyorum, beni, zihnindeki sonuca göre iş gören bir "sonuçcu" olarak çağıracaksınız.

John Merill: Evet, John Stuart Mill de sonuçların önemli olduğunu öne sürenlere iyi bir örnektir. Ahlakta, erekbilimsel (teleological) anlayış olarak adlandırdığımız düşünce biçimini temsil etti ve onun erekbiliminin belli bir bölümü yararçılık olarak adlandırıldı.

Niccola Machiavelli: Tüm bunları biliyorum. Fakat, ben Mill gibi bir sonuçcu değilim. O, diğerlerini ve onların mutluluklarını düşündü. Sonuçta, ahlak teorisini diğerlerinin mutluluğunun doyurulması üzerine temellendirdi. Mill, özgeci bir sonuçcu. Bu kesinlikle benim sonuçculuğumun odak noktası değil.

John Merill: Eğer bir ahlakçı olsaydınız, farklı bir kişi mi olurdu ya da nasıl farklı olurdu?

Niccola Machiavelli: Hımm, sonuçları başkaları için değil, kendim için düşünürdüm. Hiç kuşkusuz ben bencil bir sonuçcu olurum. Gerçekte, bazı düşünürler de bencillik ahlakını desteklediler, fakat normal olarak onlar benim kadar yararçı değillerdi. Ne de benim kullandığım yöntemlere başvurular. Ama düşünce şeklinde birbirimize oldukça yakın olduğumuzu söyleyebilirim.

John Merill: Sanıyorum, her ne kadar sizin gibi yararçı bir benci bile diğer insanlara karşı sempati duyar ve bir takım hislere sahip olabilir.

Niccola Machiavelli: Tabii, orası doğru. Fakat ben bu hisleri yaşamımın nesnelere uzak tutmaya ve kendimi mutlu kılmaya çalışıyorum. Eşitçiliğin aşırı dozuyla yoğrulmuş sizin özgeci ahlakınız sonuçta size acı getirebilir. Temelde erdemsiz bir toplumda sevgi gösteren, dürüst ve başkalarına saygılı olmak oldukça zordur. Bir başkası sizin iyilikseverliğinizden kolayca yararlanabilir. Erdemsiz insanlar arasında erdemli olmak oldukça tehlikelidir.

John Merill: Gelelim, görüşmemizin ana konusuna. Tamamen, gazetecinin ahlaki olan eylemleri yapmaya daha az zaman harcamasını ve kendisine yararlı olacak şeylere zaman ayırmasını mı öneriyorsunuz?

Niccola Machiavelli: Doğal olarak evet. Gazeteciler sıklıkla eylemlerin ahlaki sonuçlarını düşünerek kendi kendilerine kötülük ederler, çelişki-

ye düşer ve kendilerini sınırlarlar. Ahlaka düşkünlük iyi bir gazetecinin yıkımına neden olur, onu çekingen hatta yüreksiz kılar ve kararlık yerini kararsızlığa bırakır. Bana göre, Amerikalılar ahlak üzerine tartışmalara çok fazla zaman ve çaba harcıyorlar.

John Merill: Pekiyi, gazetecilerin saygı göstermesi gereken hiçbir ahlaki kural yok mu?

Niccola Machiavelli: Yine döndük dolaştık Kant'a geldik. Benim düşüncem böyle kuralların olmadığı şeklinde. Bazı düşünürler de ahlakın göreliliği bir sorun olduğu kanaatindedir. Yerleşmiş olanlar ve benzeri şeyler hakkında konuşuyorlar. Ahlakta gerçek kuralların olmadığını biliyorlar fakat bu gerçeği kabul edemiyorlar. Immanuel Kant kişinin yalan söylememesini önerir. Fakat sağlıklı kişi bazı durumlarda yalan söyleyebileceğini bilir ve yalanına ahlaki nedenler gösterebilir. Gazeteciler gerçeğe saygı üzerine çok fazla konuşuyor. Aslında bizim de gayet iyi bildiğimiz gibi onlar oyunu çok hızlı oynarlar ve ipleri gevşetirler. Gerçeği kendi arzularına göre biçimlendirirler, hatta gerçeği saklarlar. Arasına onlara gerçek hakkında soru sorulduğunda nedenleri de hazırdr.

John Merill: Eğer gazeteci olsaydınız, erdemli bir kişi olarak tanınmak ister miydiniz ?

Niccola Machiavelli: Evet, şimdi bu da ayrı bir sorun. Tabii ki ben de erdemli bir kişi olarak tanınmayı tercih ederim. Sizin de anımsattığımız gibi, imge çok önemli. Fakat imge gerçek değildir. Hiç kuşkusuz ahlaklı bir kişi olarak benim imgem benim için yararlı olurdu. Benim ünümü artırır ve sonuç olarak gücümü pekiştirirdi. İmgem, benim ve benim amacımın arzu ettiği sonuçları doğurması istenen kişiliğimin bir parçası olurdu. Eğer insanlar genel olarak "ahlaklı olma" gibi bir anlayışa sahip olsalar, akıllı gazeteci kendi kendisini bu kavram ile özdeşleştirebilir.

John Merill: Başka bir deyişle, siz ahlaklı olmasanız da başkalarının sizin ahlaklı olduğunuzu düşünmelerini sağlamaya çalışırdınız.

Niccola Machiavelli: Tamamen sana katılıyorum. Ne de olsa çoğu kimse bunu yapmıyor mu?

John Merill: Kötümser bir kişi olmadığımı düşünmeyi yeğlerim.

Niccola Machiavelli: Bu kötümserlik değil, sadece gerçek.

John Merill: Sizinle ahlak üzerine konuşmak gerçekten çok zor. Çünkü konunun önemini göz ardı ediyorsunuz. Eylemlerinizi, ahlaklı olmaya çalışan kimselerden anlamlı bir şekilde farklılaştırıyor mu ?

Niccola Machiavelli: Bazı tarzlarda elbette ki farklılar. Buna rağmen, çoğu zaman benzer şekilde hareket ederiz. Daha önce de dediğim gibi, eğer toplumun ahlak çerçevesinde amaçlarınızı gerçekleştirebilirsem, ahlaklı davranırım. Gereksiz yere insanlara yabancılaşmam. Fakat, genel ahlak kuralları nedeniyle meydana gelebilecek bir başarısızlığı önceden sezersem, yararcılık yolunu seçmekten başka çarem yoktur. Olağan ahlaki kuralları ve beklentileri bir başka yöne çeviririm. Bir başkasının erdem tablosunda küçük bir yıldız getirecek yöntemleri değil, başarıya ulaştıracak olanları uygulamam.

John Merill: Özetle, eğer çıkarınızla örtüşüyorsa, ahlaklısınız, yoksa ahlaka önem vermiyorsunuz.

Niccola Machiavelli: Bu şekilde ifade etmeniz mümkün. Mamafih, sözlerinizde bir düşmanlık seziniyorum.

John Merill: Hayır, sözlerimin düşmanlıkla bir ilgisi yok. Belki anlaşmazlık.

Niccola Machiavelli: Anlaşmazlığın benim için hiç bir önemi yok. Söylemeye çalıştığım, gazeteci başarılı olmak için toplumun genel olarak kabul edilen ahlaki kurallarını lüzumu dahilinde bir yana koymalı ve yararcılık sularına yelken açmak zorundadır. Ne de olsa, hiç kimse neyin doğru neyin yanlış olduğunu gerçekten bilmiyor. Benimsenmiş toplumsal kurallar var sadece. Bundan dolayı, iyi bir gazeteci başarıya niyet etmiş kişidir. Başarıya ulaşmak için de kendi ahlak ya da erdem kurallarını belirlemek zorundadır. Her ne kadar toplumsal beklentilere aykırı da düşse gazeteci yanındaki kişi kadar ahlaklı olmalıdır.

John Merill: Sizce toplumsal beklentiler önemli değil mi?

Niccola Machiavelli: Gerçekte sanıldığı kadar önemli değiller. Yalnızca yetkeli bir çevre isteyen, diğerlerinin değer ve kanaatleri tarafından yönlendirilen, her hangi bir sorumluluk almak istemeyen ve özerk kararlar

almayan kişiler için toplumsal beklentiler önemlidir.

John Merill: Böylece uyumlu bir toplumda yaşamak isteyen herkes zayıf mı demek istiyorsunuz ?

Niccola Machiavelli: Belki tamamen zayıf değiller. Ancak gerçekçi de değiller. Toplum uyumlu olmayabilir, en iyisi bu gerçeği kabul etmek ve toplumun sömürülen parçasından olmamaya çalışmaktır. Kanımca, çoğu kişi, ahlaken karşı çıkmasına rağmen, bu gerçeğin farkında. Yine de sadece çok azı -ne iyi ne de kötü bir şekilde- hayatta kalmak için yeterli iradeye sahip. Kişi onu tembel ve esinsiz kalabalıktan uzak tutacak şekilde düzenbaz ve kurnaz-bir üstat- olmalıdır.

John Merill: Çok güçlü iddialarınız var. Amerikan gazeteciliğinin önderlerinin sizin söylediklerinizle aynı fikirde olacaklarından kuşkuluyum.

Niccola Machiavelli: Onlar benim gibi düşüncelerini ifade etmiyorlar. Aslında benimle aynı fikirde olduklarını kabul etmeseler de, hepimiz aynı görüşü paylaşıyoruz. Eğer onlar önderlerse, başarılı ve iktidar sahibi iseler onu kullanırlar. Şayet işlerinde insanları yönetiyorlarsa, kurnazlığın değerini ve sürekli başarının sağlamlası için de bu ustalığa gereksinim duyulduğunu çok iyi biliyorlardır.

John Merill: Şimdi de başka bir soru. Kant'ın geleneksel görev-ahlak anlayışı üzerine hislerinizi anlıyorum, fakat başkalarına onların bize davranmalarını istediğimiz şekilde davranmamız gerektiğini belirten İsa'nın ahlaki ilkeleri hakkında ne düşünüyorsunuz ? Onun bu ahlaki ilkesi erdemın temel ve evrensel kuralı değil mi ?

Niccola Machiavelli: Hmm. Bırakın da "Herkes İyilik Et Kuralı" üzerine bir kaç çift laf edeyim. İlk olarak, bu ilke gerçekte çoğu kez düşünüldüğünün aksine özgeci değil, daima kendisini düşünenlerin ahlaki ilkesi. Birşeyi kendin istediğin için yapıyorsun. Birşeyi yapmıyorsun çünkü yapmanın doğru. Kendiniz için eylemden önce sonuçları düşünüyorsunuz. Bana göre İsa böyle söylüyor. Tabii, Konfüçyus bu fikri İsa'dan çok önce olumsuz biçimiyle ifade etmişti.*

John Merill: Kısacası bu fikrin değerli bir ahlaki ilke olmadığını mı söylüyorsunuz?

Niccola Machiavelli: Hayır, hayır. Ben bunu kastetmedim. Her ne kadar Kant onaylamasa da, bence iyi bir ahlaki ilke. Anımsarsınız, Kant bizim sadece iyi niyetle ve görev hissi ile hareket etmemizde ısrar ediyordu. Kant'ın ahlaki ilkeleri her hangi bir kişisel güdüyü içermiyor. Oysa çoğu kişi için en iyi ahlak Kant ahlakı. Ama Kant'ın ahlakı başarıya ulaşmak isteyenler için yararlı olamaz. Örneğin, gazeteci Kant ahlakını uygularsa bir intihar haberini vermekten vazgeçebilir. Bir gazeteci olarak, suç sayılabilecek bir eylem üzerinde yakalansaydım, davranışımın duyurulmasını istemezdim. Eğer tüm gazeteciler "Herkes İyilik Et Kuralını" uygulasalardı, gazeteciliğe ne olurdu ?

John Merill: Pekiyi, bu son soruya bağlı olarak, gazetecilik ahlakının gelişmesinde dinin önemi hakkında ne düşünüyorsunuz ? Nüfusbilim araştırmacıları genel olarak Amerikan gazetecilerinin dindar olmadıklarını belirtiyorlar. Eğer bu saptama doğru ise gazetecilik ahlakını nasıl etkileyebilir ?

Niccola Machiavelli: Bu soruyu iki şekilde yanıtladırabilirim. Birincisi, insanlar arasında iyi alışkanlıkları geliştirebilmenin en iyi araçlarından biri dindir. Kanımca dinlerin kurucuları, ulusların kurucularından daha fazla övgüyü hak ediyorlar.

John Merill: Neden ?

Niccola Machiavelli: Çünkü insanlar Tanrı'dan korkmadıkça, devletin kurallarına uymuyorlar. Başka bir deyişle, din siyasal amaçları desteklemek için ilahi otoriteyi yardıma koşar. İnsanları ortak bir amaç etrafında toplar ve liderlerin görevlerini kolaylaştırır. Gazetecilik mesleğinde ise, dinsel özveri gazeteciye yumuşak başlı kılar ve gazeteci yönlendirilmeyi kabul eder. Söylemler'de bu noktaya dikkat çekmişim.

John Merill: Bu soru üzerine iki yanıtım var demiştiniz. Diğerini de açıkla mıydınız ?

Niccola Machiavelli: Hristiyanlığın insanları "gerçek dünyadan" ayırmaya eğilimli olduğu gibi din hakkında bazı kuşkularım var. Din, insanların derin düşünceli ve manevi dünya ile ilgili kılar. Sonuçta pratik dünya işlerinin onlar için çok az faydaları vardır. Bu duruma katlanmak insanlar için zordur ve sonuçta onları yönetmek güçleşir. Doğruluğun ve bireyciliğin uğruna, sizin gazetecilerinizin çok fazla dindar olmaması daha yararlıdır.

John Merill: Bu son söylediklerinizi biraz daha açıkla mıydınız ?

Niccola Machiavelli: Dindar olmayan kişiler dindar kişilere göre daha fazla gerçekçidirler. Devlet işlerine daha fazla katılırlar, enerjiktirler, yenilikçiler ve azimlidirler. Dünyevi onuru takdir ederler. Üstün olmak için arzu duyarlar ve kendilerini yüce gönüllü eylemlerle ve dünyevi başarılar ile tanıtırılar.

John Merill: Hristiyan bir gazeteci neden aynı yaradılıştadır ?

Niccola Machiavelli: Hristiyan gazeteci maddi dünya işleri ile ilgilenmemeli, aşkın olan üzerine ilgisini yoğunlaştırmalıdır. Böylelikle, iyi davranışın-erdemini- gelişmesi desteklenmiş olur. Ayrıca, Hristiyan gazetecinin diğer bir görevi de cesaret ve kahramanlığın yerine, alçakgönüllülüğü ve tefekkürü yüceltmektir. Bu tinsel konulara ilgi Hristiyan gazetecinin başarı için gerekli çabaya sahip olmamasındaki ana nedendir. Kilise bireyin izdüşümü olmakla birlikte devlete hizmet etmek zorundadır. Bundan başka yolu yoktur. Bunun en iyi örneği önemli bir düşünüş geçiren Kutsal Roma İmparatorluğunun eline dinsel kontrol mekanizmaları geçtiğinde görülmüştür.

John Merill: Şimdi bu örneğin ahlak ile ilişkisi nedir ?

Niccola Machiavelli: Sadece teğetsel bir ilişki. Fakat, tabii şu anlama da gelebilir; kendi iyiliğini-erdemini- dinin çeşitli söylemlerine bağlamamış kişi gerçekten özgür olabilir ve böylece ahlaklı kişi olur. Gazetecik kaderin bir eserdir; yoksa insanın kendi arzusunun sonuçları değildir. Yine de eylemlerimizin en azından yüzde ellisini biz belirliyoruz.

John Merill: Kader ile ne demek istiyorsunuz ?

Niccola Machiavelli: Bu konu hakkında çok yazdım, bununla beraber size burada özet bir fikir vereyim. Kader ya da yazgı, nasıl adlandırırsanız adlandırın, düşünüldüğü gibi yalnızca fayda getirmez. İnsanlık için yalnızca iyi olanı isteyen Tanrı lütfunun aksine, kader bazen insanlığın yıkımına da yol açabilir. Fakat insanoğlunun dikkate değer bir ölçüde özgürlüğe sahip olduğunu da belirtmek gerek. Daha önce söylediğim gibi kader, eylemlerimizin ancak yarısını yönetir, bizi diğer yarısını belirlemede de serbest bırakır.

John Merill: Sonuç olarak, cesur bir gazeteci sizin yazgınız üzerinde kayda değer bir güce sahip olabilir mi ?

Niccola Machiavelli: Bu tamamen doğru. Ben kaderi bir kadın ola-

rak düşünüyorum:ancak güç ve cesaretle üstesinden gelinebilen. Sadece diremediği zaman, asıl gücünü gösteren bir kadın. İyiliğe başvuran bir lider ile karşılaştığında genellikle geriye çekilir. Kişi ne zaman talihin pasif aldatmasına boyun eğmeyip, erdemi kullanırsa, insanlığını ve bireysel gücünü açıkça gösterir. Bana göre bu, her hangi bir ahlak anlayışı için temel olandır.

John Merrill: Evet, Nick, daha önce ve şimdiki açıklamalarınız sizin genel ahlak anlayışınızı aydınlattı. Artık görüşmemizi noktalama zamanı geldi. Böylelikle herkes kendi yoluna gidebilir. Son iki haftayı benimle konuşmaya ayırdığınız için gerçekten çok memnun oldum. Görüşmemiz bir çok konuda aydınlatıcı oldu. Fakat şimdi yolcu yolunda gerek. Tekrar teşekkür ederim. Elveda.

GAZETECİLER İÇİN ON EMİR

Niccola Machiavelli

1. Tanrılarınız değil, Başarı Tanrınız olsun.

Amacına ulaşmak gazetecinin asıl niyetidir. Gazeteci amacına ulaşmak için gücü her fırsatında kullanmalıdır. Güç gazeteciliği etkisiz ve verimsiz kılan zayıflığın üstesinden gelir.

2. İnsanların sizin sahip olduğunuz gücü paylaştıklarını sanmalarını için sahte tanrılar yarat.

Örneğin, Ahlak Kuralları ve Basın Konseyleri oluşturun ve şu gizemli sözcükleri tekrar et: "Bilme Hakkı", "Doğruya İthaf" gibi.

3. Her zaman "Doğruyu" savun ama "Sizin Doğrunuz" sizin gücünüz ve amacınızdan kaynaklansın.

Gazeteci insanların her zaman "bilme hakkını" elde ettiklerinde emin olmalı, fakat insanların neyi bilmesi gerektiğine de her zaman karar vermeli-dir. Kısacası, insanların edindikleri doğrunun belirleyicisi olmalıdır.

4. Doğruda değişiklik yapmak sizin saygınlığınızı ve gücünüzü artırmadıkça, amaçlarınıza ulaşmanıza yardım etmedikçe ve kamu uyumu ve dengesini sağlamadıkça, onun üzerinde asla değişiklik yapma.

Doğrunun Tanrısı aldatıcı bir Tanrıdır, sadece şüphelenmeyen kişinin bilgi kavrayışı için kullanılan bir yemdir. Gazeteci kamu önünde bu Tanrıya ibadet etmeli ama yüzünde her zaman bir tebessüm olmalıdır.

5. Adaleti, insanların zihnindeki Doğrunun bir hizmetçisi olarak benimse ve sürekli olarak bu iki kavramı gündeme getir.

Doğru, çoğu zaman insanları korkutan soğuk bir kavramdır. Oysa adalet, doğrunun acımasızlığını yumuşatmak için kullanılan cana yakın bir kavramdır ve insanların basının gerçekten dürüst olduğunu hissetmelerini sağlar. Her ne kadar gazeteci olanaksız olduğunu bilse bile, insanların onun hem doğruyu söylediğini hem de haklı olduğunu düşünmelerini sağlamalıdır. İnsanlar doğru ve adalet hakkında çok şey bilmezler ve bundan dolayı, gazeteci bu iki kavramın kullanılmasında yanlışlık yapsa bile kaygılanmazlar.

6.İnsanların doğru ve adalet kavramlarından ziyade gücü ödüllendirdiklerine dikkat et ve buna uygun olarak davran.

Gazeteci güç sahibi olmalı, onu korumalı ve artırmalıdır. Özgecilik hatırına gazeteci gücünü akılsızca devretmemeli, her zaman kamu söyleminde ilk ve son sözü söyleyen olduğunu anımsamalıdır. Çünkü gazeteci kamunun gündemini koymakta ve insanlar için bir dünya oluşturmaktadır. Fakat, aynı zamanda, gazeteci insanların bazı küçük maddesel isteklerinin de farkında olmalı ve onların beklentilerini doyurmalıdır.

7. Gazetecilik ahlakın ötesindedir ve pazar güçleri ile gazetecinin kendi vicdanı hariç hiç kimsenin ve hiç birşeyin göz önüne alınması gerekmez.

Gazeteci her zaman kendi yararına çalışan vicdanına güvenmelidir. Mevcut basın pazar için kasabadaki oyundur ve insanlar ondan vazgeçemezler.

8. Eğer uygun bir şekilde gizlemek mümkün değilse, başkasının düşüncesini aşırma.

Gazeteci başkalarının düşüncelerini varmak istediği sonuca yardım ediyorsa kullanılmalıdır. Zayıf yazılmış ya da etkisiz anlatımlardan, özellikle kesinlikle amacına ve mevkisine zarar vereceği belli bir malzemeden çalıntı yapılmamalıdır.

9. Amaca ulaşmayı engellemedikçe yasalara ve genel ahlak kurallarına uy.

Genel olarak yasalara uymak yararlıdır. Aslında bu doğrunun yarısını söylemek gibi bir şeydir. Doğruya ve kamunun bilme hakkına, kitlelerin söyleneceğinde büyük önem verildiğini gazeteci unutmamalı; mümkün olmayan doğruyu göklere çıkartmak ve varolmayan bilme hakkını gerçekleştirmek için her türlü aracı kullanmalıdır. Gazeteci en azından insanlara bu amaçlara sadık olduğunu söylemelidir. Genellikle de kamu gazetecilere inanır.

10. Her hangi bir ahlaki ya da yasal suçlamayı hiç bir zaman kabul etme.

Gazeteci amacına uygun düşen her türlü eylemi haklılaştırmak için First Amendment ile geleneksel gazetecilik özgürlüğünden yararlanmalıdır. Tüm bunlara ek olarak, gazeteci değerlerin göreceliğini, bırakınız yapsınlar felsefesinin ve toplumsal ahlakın zorbalığının eleştirilmesini hatrında tutmalıdır, çünkü bunlar onun amacına ulaşmasına yardımcı olurlar.

* Çevirenin notu: Konfüçyus, doğru yolu tek bir kelime ile özetlemiştir: "Karşılıklılık". Bakınız: **Antony Flew, A Dictionary of Philosophy**, NY., St.Martin Press, 1984,s.134.